

Ocena rozprawy doktorskiej lek. Jakuba Piaseckiego
„Dolegliwości bólowe układu ruchu u kobiet po menopauzie pracujących
w rolnictwie – uwarunkowania demograficzno-społeczne i zdrowotne”

Struktura zatrudnienia w Polsce zmienia się z dekady na dekadę. Z kraju typowo rolniczo – przemysłowego zmieniliśmy się w ostatnich 50 latach na przemysłowo-rolniczy, a w ostatnich dekadach na bardziej usługowo – przemysłowo – rolniczy. W połowie lat 90-tych w rolnictwie pracowało 3,5 mln Polaków, na początku XXI wieku już tylko 2,5 mln, a obecnie wg rocznika statystycznego z 2017 roku „tylko” 1,5 mln. Gdyby jednak wziąć pod uwagę całe rodziny zatrudnione w rolnictwie czyli tzw. Roczne Jednostki Robocze (RJR) to liczba zatrudnionych wynosi tu prawie 2 mln. W tak dobranej statystyce Polska charakteryzuje się największą siłą roboczą zatrudnioną w rolnictwie wśród wszystkich 27 krajów UE.

Najnowsze badania Eurostatu pokazują, że wśród wszystkich pracujących w rolnictwie kobiety stanowią ok 35%. W Polsce ten odsetek wynosi jednak ponad 40%.

Na tym tle widać wyraźnie, że problemy znajomości epidemiologii chorób wśród kobiet zatrudnionych w sektorze rolniczym stanowią bardzo ważny problem zarówno medyczny jak i społeczny. Dodajmy do tego, że to kobiety są zatrudnione w tym sektorze na kilku „etatach” – prowadzą dodatkowo gospodarstwa domowe w rodzinach rolniczych.

Wszystko to sprawia, że moja ocena celowości doboru tematu rozprawy doktorskiej jest wyjątkowo entuzjastyczna.

Doktorant podjął się trudnego zadania, gdyż jako lekarz musiał się wykazać sprawną oceną i stosowaniem metodologii również socjologicznej.

To niewątpliwie trudny egzamin, ale w mojej ocenie autor ten egzamin zdał dobrze.

Rozprawa doktorska ma układ klasyczny.

Przedstawiona praca doktorska liczy 217 stron i została podzielona na 13 rozdziałów – typowych dla tego rodzaju rozpraw. Praca zawiera 57 rycin oraz 114 tabel. Układ tabel choć poprawny merytorycznie nie odpowiada w pełni kryteriom stawianym publikowanym pracom naukowym. Podczas pisania niniejszej pracy autor korzystał z 177 pozycji piśmiennictwa. Należy podkreślić, że piśmiennictwo jest bardzo bogate, nowoczesne, choć uważam, że doktorant z pewnością mogłaby znaleźć więcej pozycji literaturowych krajowych. W rozdziale „Streszczenie” umieścił odniesienie do pozycji nie istniejącej w spisie literatury (Depa i wsp. str. 197).

We wprowadzeniu autor zważył ogólne wiadomości na temat występowania zespołów bólowych zarówno w populacji ogólnej jak i szczegółowo u kobiet pracujących w rolnictwie. Rozdział ten jest w mojej opinii skondensowanym kompendium wiedzy na temat uwarunkowań występowania schorzeń narządu ruchu i znacząco podwyższa wartość pracy. W tym miejscu należałoby się zastanowić nad nazewnictwem ortopedycznym. W polskim nazewnictwie ortopedycznym istnieje pojęcie „narządu ruchu”.

Według piśmiennictwa w Chirurgii Narządu Ruchu i Ortopedii Polskiej pojęcie „ narząd ruchu” odnosi się do całego układu kostno-szkieletowo-mięśniowego i więzadłowego. Nie istnieje anatomiczne pojęcie „układu ruchu”. Lepiej byłoby używać poprawnego określenia.

Autor sformułował dość jasno cel pracy wraz z 10 celami szczegółowymi. Dla przejrzystości dysertacji lepiej byłoby cele szczegółowe nieco skondensować.

W celach często pojawia się określenie „analiza”. W pracy badawczej sama analiza nie powinna być celem pracy tylko środkiem do potwierdzenia (lub też zaprzeczenia) hipotezy badawczej.

W rozdziale Materiał zwraca uwagę przeprowadzenie badania na dużej populacji. Badanie przeprowadzono bowiem na 1600 kobietach. W przyszłości dobrze byłoby zaprogramować badanie na grupie pilotażowej i określić statystycznie najmniejszą znaczącą statystycznie grupę badanych. Uwaga ta nie zmniejsza wartości pracy, ale w przyszłych kontynuowanych przez doktoranta badaniach może ułatwić ich realizację.

Autor skorelował wiele czynników które mogą wpłynąć na wystąpienie zaburzeń narządu ruchu. W mojej opinii pominął jednak fakt rejonu zamieszkania, np. północ lub południe województwa. Nie przesądzam w żaden sposób, iż miałyby to wpływ na uzyskane wyniki, ale warto planując kolejne badania uwzględnić ten faktor.

Autor posługuje się w badaniu pojęciami zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa i dyskopatia. Celowym wydaje się pominięcie zjawiska dyskopatii, gdyż rozpoznanie to nie może być postawione tylko na podstawie badania podmiotowego.

Analiza statystyczna jest dokładna, a jej metody i dobrane do analizy współczynniki wydają się prawidłowe i adekwatne do postawionych zadań.

Wyniki opublikowano na ponad 90 stronach. Zwraca uwagę bardzo precyzyjne podejście doktoranta do publikacji wyników badań. Wszystkie są dokładnie przedstawiona i zilustrowane dobrze zaprojektowanymi rycinami, wykresami i tabelami. Jak już nadmieniałem, tabele w publikacjach naukowych powinny mieć raczej układ typowy (z odcięciami horyzontalnymi tylko w tytułach). Nie umniejsza to jednak ich wartości.

Dyskusja jest poprowadzona z widoczną znajomością przedmiotu. Autor dobrze porusza się po przeglądzie literatury światowej, wykazuje dobre opanowanie warsztatu naukowego. Dyskusja jest bogata w analizę, dobrze skonstruowana i oparta na właściwych przesłankach.

Na podstawie analizy otrzymanych wyników i w odniesieniu do dostępnej literatury autor wyciągnął szczegółowe wnioski. Wnioski stanowią odpowiedź na postawione wcześniej cele badawcze.

Należy jednak zwrócić uwagę że numerycznie nie odpowiadają one postawionym celom szczegółowym. Nie jest to bezwzględny wymóg, ale utrudnia recenzentowi, a w przyszłości również innym czytelnikom szybkie i sprawne zrozumienie całości. Ponadto uważam że niektóre z wniosków są raczej opisem wyniku niż wnioskiem naukowym. We wnioskach naukowych nie należy bowiem powielać wyniku który opisany jest już w innym rozdziale a raczej umieścić to co odkrywa nowe pola wiedzy naukowej. W przypadku publikacji części lub całości dysertacji w czasopismach z listy filadelfijskiej proponuję wnioski nieco przeredagować.

Autor zawarł również w pracy streszczenie, streszczenie w języku angielskim oraz spisy zawartości merytorycznej.

W aneksie do rozprawy doktorant umieścił wszelkie ankiety jako narzędzia badawcze. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na dokładność i adekwatność ankiet dla celów realizacji zadania badawczego. Jeśli wziąć pod uwagę liczbę ankiet pomnożoną przez liczbę 1600 badanych to ukazuje się prawdziwy ogrom pracy, której autor się podjął.

W sumie praca lekarza Jakuba Piaseckiego jest bardzo ciekawa, dotyczy poważnego problemu schorzeń narządu ruchu w populacji kobiet mieszkających na wsi. Praca ma charakter interdyscyplinarny, jest z pewnością nowatorskim opracowaniem i analizą epidemiologiczno - socjologiczno - medyczną w odniesieniu do bardzo dużej grupy populacji.

Życzę autorowi aby temat dalej rozwijał. Wyniki osiągnięte wskazują, że należy analizę badawczą prowadzić dalej, a uzyskane wyniki powinny przyczynić się do poprawy warunków pracy, poprawy ergonomii, a co najmniej zwiększenia znaczącego świadomości zdrowotnej u kobiet pracujących w trudnych warunkach wiejskich.

Autor podjął się trudnego zadania, ale efekt jego pracy jest jak najbardziej pozytywny.

Na podkreślenie zasługuje również właściwa edycja pracy oraz przejrzysty język.

Wszelkie uwagi krytyczne zawarte w recenzji, powinny być pomocne przy dalszej realizacji badań przez autora, nie zmieniają jednak mojej pozytywnej opinii o pracy.

Uważam, że przedstawiona do oceny praca w pełni odpowiada wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim. W związku z tym proszę Pana Dyrektora i Wysoką Radę Naukową Instytutu Medycyny Wsi o dopuszczenie lekarza Jakuba Piaseckiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie wnoszę do wysokiej Rady o przyznanie autorowi wyróżnienia za pracę doktorską.

Prof. UM dr hab. n.med. Jacek Kaczmarczyk